Alegorie Platona: jaskinia

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Film edukacyjny
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: Platon, *Państwo*, tłum. W. Witwicki, Kęty 2003, s. 220–224.

Alegorie Platona: jaskinia

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Platońskie dialogi to z dzisiejszej perspektywy nie tylko ważne teksty filozoficzne, lecz także jedno z największych osiągnięć greckiej prozy z IV w. p.n.e. By wyjaśnić swoje – często nowe i zaskakujące – idee filozoficzne, Platon tworzył metaforyczne historie lub obrazy literackie. Wpływ filozofii Platona na historię kultury europejskiej był na tyle duży, że z czasem te metafory zaczęły funkcjonować jako alegorie określonych treści. Co takiego intrygującego jest w tekstach filozofa, że czytają je nadal współcześni badacze i nie tylko? Może w tej lekcji uda ci się znaleźć odpowiedź na to pytanie? W tym materiale zapoznasz się z alegorią jaskini, która w niedosłowny sposób mówi o sytuacji egzystencjalnej i poznawczej człowieka.

> **Twoje cele**
>
> - Poznasz alegrorię jaskini Platona.
> - Zrekonstruujesz poglądy Platona na temat sytuacji egzystenacjalnej i poznawczej człowieka.
> - Zinterpretujesz fragmenty *Państwa* Platona.

Przeczytaj

Kontekst

Państwo Platona to jedno z jego najważniejszych dzieł filozoficznych. Zostały w nim zebrane najważniejsze wątki, które mogą kojarzyć ci się z myślą tego filozofa – jak choćby nauka o ideach. Podobnie jak inne dzieła Platona, *Państwo* jest dialogiem, w którym występują: Sokrates, bracia Platona – Glaukon i Adejmantos, sofista Trazymach, Kefalos oraz jego syn, Polemarch, a także Klejtofon. Główne pytanie, które powraca w dyskusji brzmi: co to jest sprawiedliwość? Rozmówcy odnoszę je do sfery polityki (to właśnie tym dialogu wyrażona została Platońska koncepcja idealnego państwa), lecz również do sfery etyki, zastanawiając się, kiedy sprawiedliwość planuje w ludzkiej duszy.

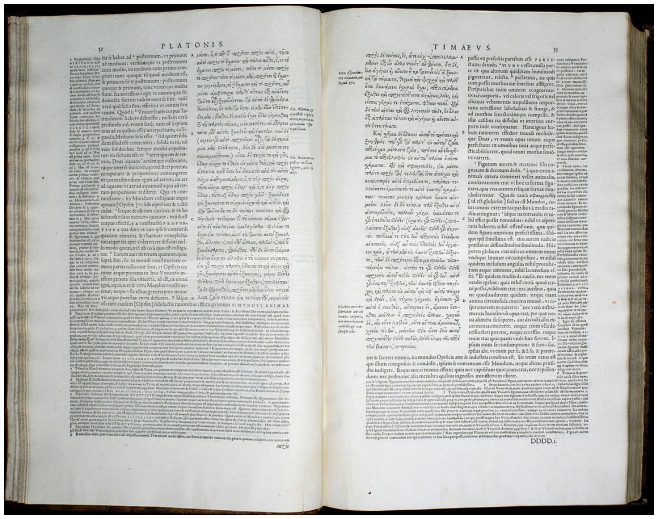

Prawie wszystkie dzieła Platona to dialogi, czyli utwory filozoficzne zapisane w formie rozmowy. Bohaterem wielu z nich jest Sokrates. We wczesnych dialogach Platon ukazał sposób filozofowania Sokratesa. Jednak w dialogach średnich, do których zalicza się m.in. *Państwo*, Platon wyraża ustami Sokratesa już własne poglądy.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Platon, który przez większość część swojego dojrzałego życia był nauczycielem filozofii, tworzył alegorie, by w obrazowy sposób wyjaśnić abstrakcyjne zagadnienia swoim uczniom. Jedną z alegorii, które pojawiają się w *Państwie*, jest być może najsłynniejsza ze wszystkich, obecna w kulturze po dziś dzień, alegoria jaskini.

W metaforyczny sposób porusza ona wiele zasadniczych wątków Platońskiej myśli. Mówi o stopniach poznania – wznoszeniu się od niepewnej, opartej na zmysłach wiedzy do prawdziwego poznania. Traktuje również o kondycji człowieka – bytu zniewolonego przez własną niewiedzę oraz o możliwości wyzwolenia dzięki umiłowaniu mądrości, czyli filozofii (gr. *phileo* – „miłuję"; *sophia* – „mądrość"). Jest to również traktat o Platońskiej koncepcji wychowania (gr. *paideia*) rozumianego jako wyzwalanie się z okowów niewiedzy i wznoszenie ku prawdzie. Pytania problemowe, które wprowadzają każdy fragment dzieła Platona pozwolą ci odnaleźć te wątki w tekście dialogu *Państwo*.

Polecenie 1

Przeczytaj fragmenty *Państwa* Platona, w których przedstawiona została alegoria jaskini. Następnie przygotuj krótką prezentację, w której odpowiesz na pytanie, jakich problemów filozoficznych dotyczy alegoria jaskini oraz jakie rozwiązania tych problemów proponuje Platon.

Sytuacja egzystencjalna człowieka

Czy człowiek jest z założenia wolny? Czy może swobodnie poznawać świat?

Platon

Państwo

[...] powiedziałem:
– Przedstaw sobie obrazowo, jako następujący stan rzeczy, naszą naturę ze względu na kulturę umysłową i jej brak. Zobacz! Oto ludzie są niby w podziemnym pomieszczeniu na kształt jaskini. Do groty prowadzi od góry wejście zwrócone ku światłu, szerokie na całą szerokość jaskini. W niej oni siedzą od dziecięcych lat w kajdanach; przykute mają nogi i szyje tak, że trwają na miejscu i patrzą tylko przed siebie; okowy nie pozwalają im obracać głów. [...]

Źródło: Platon, *Państwo*, tłum. W. Witwicki, Kęty 2003, s. 220–224.

Alegoria jaskini mówi o zniewoleniu człowieka. Platon ma tu na myśli nie jakiś wyobrażony lud jaskiniowców, lecz swoich współobywateli; myśl, którą próbuje przekazać, jest uniwersalna – dotyczy samej natury człowieka. Człowiek jest istotą skłonną do brania cieni za rzeczywistość, czyli złudzeń za prawdę. Oto, według Platona, źródło naszej niewoli.

Markus Maurer, alegoria jaskini Platona.
Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY 3.0.

Sytuacja poznawcza człowieka

Czy poznanie zmysłowe dostarcza prawdziwej wiedzy o rzeczywistości? Czy świat, który nas otacza – dostępny za pomocą zmysłów – istnieje naprawdę?

Platon

Państwo

[…] Z góry i z daleka pada na nich światło ognia, który się pali za ich plecami, a pomiędzy ogniem i ludźmi przykutymi biegnie górą ścieżka, wzdłuż której widzisz murek zbudowany równolegle do niej, podobnie jak u kuglarzy przed publicznością stoi przepierzenie, nad którym oni pokazują swoje sztuczki.

– Widzę – powiada.

– Więc zobacz, jak wzdłuż tego murku ludzie noszą różnorodne wytwory, które sterczą ponad murek, i posągi, i inne zwierzęta z kamienia i z drzewa, i wykonane rozmaicie i oczywiście jedni z tych, co je noszą, wydają głosy, a drudzy milczą.

– Dziwny obraz opisujesz i kajdaniarzy osobliwych.

– Podobnych do nas – powiedziałem.

– Bo przede wszystkim czy myślisz, że tacy ludzie mogliby z siebie

samych i z siebie nawzajem widzieć cokolwiek innego oprócz cieni, które ogień rzuca na przeciwległą ścianę jaskini?
– Jakimże sposobem? – powiada – gdyby całe życie nie mógł żaden głową poruszyć?
– A jeżeli idzie o te rzeczy obnoszone wzdłuż muru? Czy nie to samo?
– No, cóż.
– Więc gdyby mogli rozmawiać jeden z drugim, to jak sądzisz, czy nie byliby przekonani, że nazwami określają to, co mają przed sobą, to, co widzą?
– Koniecznie.
– No, cóż? A gdyby w tym więzieniu jeszcze i echo szło od im przeciwległej ściany, to, ile razy by się odzywał ktoś z przechodzących, wtedy, jak myślisz? Czy oni by sądzili, że to się odzywa ktoś inny, a nie ten cień, który się przesuwa?
– Na Zeusa, nie myślę inaczej – powiada.
– Więc w ogóle – dodałem – ci ludzie tam nie co innego braliby za prawdę, jak tylko cienie pewnych wytworów.
– Bezwarunkowo i nieuchronnie – powiada. […]

Źródło: Platon, *Państwo*, tłum. W. Witwicki, Kęty 2003, s. 220–224.

Prawda

Czy poznanie prawdy jest możliwe? Czy człowiek ma naturalną skłonność do rozpoznawania prawdy?

Platon

Państwo

[…] – A rozpatrz sobie – dodałem – ich wyzwolenie z kajdan i uleczenie z nieświadomości. Jak by to było, gdyby im naturalny bieg rzeczy coś takiego przyniósł; ile razy by ktoś został wyzwolony i musiałby zaraz wstać i obrócić szyję, i iść, i patrzeć w światło, cierpiałby robiąc to wszystko, a tak by mu w oczach migotało, że nie mógłby patrzeć na te rzeczy, których cienie poprzednio oglądał. Jak

myślisz, co on by powiedział, gdyby mu ktoś mówił, że przedtem oglądał ni to, ni owo, a teraz coś bliższego bytu, że zwrócił się do czegoś, co bardziej istnieje niż tamto, więc teraz widzi słuszniej; i gdyby mu ktoś teraz pokazywał każdego z przechodzących i pytaniami go zmuszał, niech powie, co to jest. Czy nie myślisz, że ten by może był w kłopocie i myślałby, że to, co przedtem widział, prawdziwsze jest od tego, co mu teraz pokazują?

– Z pewnością – powiada. – Nieprawdaż? A gdyby go ktoś zmuszał, żeby patrzał w samo światło, to bolałyby go oczy, odwracałby się i uciekał od tych rzeczy, na które potrafi patrzeć i byłby przekonany, że one są rzeczywiście jaśniejsze od tego, co mu teraz pokazują?

– Tak jest – powiada. – A gdyby go ktoś – dodałem – gwałtem stamtąd pod górę wyciągał po kamieniach i stromiznach ku wyjściu i nie puściłby go prędzej, ażby go wywlókł na światło słońca, to czy on by nie cierpiał i nie skarżyłby się i nie gniewał, że go wloką, a gdyby na światło wyszedł, to miałby oczy pełne blasku i nie mógłby widzieć ani jednej z tych rzeczy, o których by mu teraz mówiono, że są prawdziwe?

– No nie – powiada – tak nagle przecież. […]

Źródło: Platon, *Państwo*, tłum. W. Witwicki, Kęty 2003, s. 220–224.

Platon przeciwstawił wiedzy pozornej wiedzę pewną, a rzeczom zmysłowym inny rodzaj bytu – niematerialne, niezmienne, doskonałe i realnie istniejące idee. Naczelną, znajdującą się na szczycie hierarchii ideą było dobro. Widoczna na rycinie Gustave'a Dorego wizja Empireum z *Boskiej komedii* Dantego inspirowana była Platońską koncepcji hierarchii idei ze znajdującą się na szczycie ideą Dobra.

Gustave Doré, ilustracja do *Boskiej Komedii*.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Poznanie

W jaki sposób człowiek może wyzwolić się z niewiedzy?

Platon

Państwo

[…] – I myślę, że musiałby się przyzwyczajać, gdyby miał widzieć to, co na górze. Naprzód by mu najłatwiej było dojrzeć cienie, potem w wodach odbicia ludzi i innych przedmiotów, ciała niebieskie i niebo samo po nocy łatwiej by mógł oglądać patrząc na światło gwiazd i księżyca, niż po dniu widzieć słońce i światło słoneczne.
– Jakżeby nie? – Dopiero na końcu, myślę, mógłby patrzeć w słońce; nie na jego odbicie w wodach i nie mieć go tam, gdzie ono nie jest u siebie, ale słońce samo w sobie i na swoim miejscu mógłby dojrzeć i mógłby oglądać, jakie ono jest.
– Koniecznie – powiada. – Potem by sobie wymiarkował o nim, że od niego pochodzą pory roku i lata, i że ono rządzi wszystkim w świecie widzialnym, i że jest w pewnym sposobie przyczyną także i tego wszystkiego, co oni tam poprzednio widzieli.
– Jasna rzecz, że do tego by potem doszedł.
– Więc cóż? Gdyby sobie swoje pierwsze mieszkanie przypomniał i tę mądrość tamtejszą, i tych, z którymi razem wtedy siedział, wspólnymi kajdanami skuty, to czy nie myślisz, że uważałby sobie za szczęście tę odmianę, którą przeszedł, a litowałby się nad tamtymi?
– I bardzo.
– A tam u nich przedtem może niejeden zbierał od towarzyszów pochwały i zaszczyty, i dary, jeżeli najbystrzej umiał dojrzeć to, co mijało przed oczami, i najlepiej pamiętał, co przedtem, co potem, a równocześnie zwykło się było zjawiać i mijać, i najlepiej umiał na tej podstawie zgadywać, co będzie. Czy ty myślisz, że on by za tym tęsknił i zazdrościłby tym, których tamci obsypują zaszczytami i władzę im oddają? Czy też raczej czułby się tak, jak ten u Homera,

i stanowczo by wolał „być na ziemi i służyć gdzieś u jakiegoś biedaka” i nie wiadomo jaką dolę znosić raczej, niż wrócić do poprzednich poglądów i do życia takiego jak tam? – Ja tak myślę – powiada – że wolałby raczej wszystko inne znieść, niż wrócić do tamtego życia. […]

Źródło: Platon, *Państwo*, tłum. W. Witwicki, Kęty 2003, s. 220–224.

Filozof

Jaki jest stosunek innych ludzi do filozofa, czyli kogoś, kto poznaje w sposób prawdziwy? Czy filozofia jest pomocna w codziennym życiu i oglądzie rzeczywistości zmysłowej?

Platon

Państwo

[…] – A jeszcze i nad tym się zastanów. Gdyby taki człowiek z powrotem na dół zszedł i w tym samym szeregu usiadł, to czy nie miałby oczu napełnionych ciemnością, gdyby nagle wrócił ze słońca?
– I bardzo – powiada. – A gdyby teraz znowu musiał wykładać tamte cienie na wyścigi z tymi, którzy bez przerwy siedzą w kajdanach, a tu jego oczy byłyby słabe zanimby nie wróciły do siebie, bo przystosowanie ich wymaga nie bardzo małego czasu, to czy nie narażałby się na śmiech i czy nie mówiono by o nim, że chodzi na górę, a potem wraca z zepsutymi oczami, i że nie warto nawet chodzić tam pod górę. I gdyby ich ktoś próbował wyzwalać i podprowadzać wyżej, to gdyby tylko mogli chwycić coś w garść i zabić go, na pewno by go zabili.
– Z pewnością – powiada. […]

Źródło: Platon, *Państwo*, tłum. W. Witwicki, Kęty 2003, s. 220–224.

Platon przeciwstawiał fałszywe, złudne mniemania oparte na poznaniu zmysłowym (gr. *doksa*) wiedzy prawdziwej i pewnej. Zbiorowości ludzkie przywiązane są do swojej błędnej i niepewnej wiedzy. Jedyną, choć trudną drogę wyzwolenia oferuje filozofia, dająca poznanie prawdziwe. Dlatego też filozof miał w rozumieniu Platona swoistą misję do spełnienia – nie tylko poznać prawdę, ale również oświecać innych.

Rzeczywistość

Podział świata na jaskinię, w której człowiek ulega złudzeniom poznawczym, oraz prawdziwy świat znajdujący się na zewnątrz odzwierciedla Platoński dualizm idei i zjawisk. Idee, jako niematerialne wzory rzeczy, stanowią rzeczywistość prawdziwą, natomiast obserwowane przez zmysły zjawiska są tylko ich odbiciem. Platon starał się przezwyciężyć obecny w jego systemie dualizm idei i rzeczy, dowodząc, że tylko idee istnieją naprawdę, zaś postrzegane przez nas rzeczy materialne są tylko złudzeniami. Taka jest zasadnicza teza Platońskiego idealizmu ontologicznego.

Sytuacja poznawcza człowieka

Sytuacja egzystencjalna człowieka

Źródło: Flickr, domena publiczna.

Słownik

alegoria

(gr. *allegoreo* — mówić coś innego) motyw lub zespół motywów, który poza znaczeniem dosłownym i bezpośrednio przedstawionym ma ukryte znaczenie dodatkowe, pozostawione domyślności czytelnika lub wyjaśnione przez autora; znaczenie to, zwane alegorycznym, jest połączone ze znaczeniem dosłownym zwykle w sposób umowny, mający oparcie w tradycji literackiej, kulturalnej, religijnej; sens alegorii jest ściśle określony i ustalony konwencjonalnie (w przeciwieństwie do symbolu)

dedukcja

(łac. *deductio* – wyprowadzenie) rozumowanie, które polega na wyprowadzaniu wniosków z przesłanek, które zostały uznane za prawdziwe; w takiej sytuacji również wnioski muszą być prawdziwe

dialektyka

(gr. *dialektikē* (*téchnē*) – dialektyczna (sztuka): *diá* – przez, poprzez + *lego* – mówię, łączę, zbieram) przeciwieństwo metody podawczo-informacyjnej; jest metodą pytania i odpowiedzi, dialogu i rozmowy, prowadzącej do obalania mniemań i „rodzenia się” wiedzy prawdziwej

idea

(gr. *idéa* – to, co widoczne, kształt, wyobrażenie, postać) jedno z podstawowych pojęć filozoficznych, ze względu na swą historyczność i ilość zastosowań bardzo złożone w definiowaniu; do filozofii wprowadził je Platon, aby określić to, co inteligibilne, a więc niedostępne poznaniu zmysłowemu, a odkrywane jedynie przez rozum, tzn. racjonalny namysł nad światem, o którym pouczają nas zmysły; w dualizmie platońskim przeciwstawiana zmysłowej materii, z której (na wzór wiecznych idei) powstają zniszczalne rzeczy jednostkowe

idealizm

(łac. *idealis* – idealny) nazwa wszystkich kierunków głoszących, że podstawową realnością są idee (byty pozazmysłowe), natomiast świat materialny jest czymś wtórnym, pochodnym; w metafizyce wyróżniamy idealizm obiektywny, głoszący, ze idee istnieją niezależnie od człowieka, oraz idealizm subiektywny – gdy istnienie rzeczywistości uzależnia się od umysłu ludzkiego; idealizm platoński (platonizm) głosi, że obok przemijalnych i zniszczalnych rzeczy we wszystkich dziedzinach bytu i działania istnieją pierwiastki idealne, wieczne i niezmienne, mające przewagę nad realnością, idealizm ten oznacza: w metafizyce (istnienie bytu idealnego, od którego byt realny jest niższy i zależny), w psychologii (uznanie, że nieśmiertelna dusza istnieje niezależnie od ciała jako najdoskonalsza część człowieka), w teorii poznania (istnieje wiedza racjonalna, niezależna od doświadczenia, a wiedza zmysłowa ma być jej podporządkowana), w metodologii (wyższość metody dialektycznej nad wszelkimi badaniami empirycznymi), w etyce (najwyższymi celami są dobra idealne i dobra realne powinny być im podporządkowane jako środki)

inteligibilia

(łac. *intelligibilitas* – uchwytność intelektualna) przedmioty czystego intelektu, a więc poznawalne tylko przez czysty namysł intelektualny jako niematerialne i abstrakcyjne; od tego pojęcia pochodzi pojęcie poznania inteligibilnego, a zatem poznania poprzez badanie intelektualne, rozważanie czegoś

redukcja

(łac. *reductio* – odprowadzenie z powrotem) rozumowanie prowadzące do obalenia danego twierdzenia

Film edukacyjny

Film dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D8xrpIPfO

Film edukacyjny. Alegoria jaskini Platona.
Wywiad z prof. Janem Hartmanem.

Rozmowa profesora Jana Hartmana z Edwardem Pasewiczem dotycząca alegorii jaskini Platona.

Polecenie 1

Odpowiedz, co – zdaniem profesora Hartmana – zainspirowało Platona do stworzenia alegorii jaskini. Czy jest to, według ciebie, prawdopodobne? Uzasadnij swoją opinię.

Polecenie 2

Odpowiedz na pytanie, czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że alegoria jaskini Platona to opowieść o wolności? Sformułuj kilka argumentów potwierdzających twoją odpowiedź.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawną odpowiedź. Według Platona człowiek znajduje się w niewoli niewiedzy, ponieważ…

- bierze zjawiska – które istnieją tylko pozornie – za realnie istniejące rzeczy.
- poznanie wiedzy jest niemożliwe.
- koncentruje się na wiedzy specjalistycznej.
- nie jest wytrwały w poszukiwaniu wiedzy.

Ćwiczenie 2

Zaznacz poprawną odpowiedź. Platon uważał, że prawdziwą wiedzę zapewnia jedynie…

- poznanie zmysłowe.
- poznanie inteligibilne.
- poznanie nadprzyrodzone.
- poznanie mistyczne.

Ćwiczenie 3

Zaznacz poprawną odpowiedź. Według Platona idee, jako niematerialne wzory rzeczy, stanowią...

- rzeczywistość duchową.
- alegorie.
- złudzenie.
- rzeczywistość prawdziwą.

Ćwiczenie 4

Zaznacz poprawną odpowiedź. Człowiek może poznać rzeczy, gdy wyzwoli się ze zmysłów i wybierze...

- drogę rozumu oraz dialektyki.
- drogę rozumu oraz dedukcji.
- drogę rozumu oraz redukcji.
- drogę rozumu oraz kontemplacji.

Ćwiczenie 5

Dopasuj pojęcia do definicji.

redukcja	sztuka dyskutowania, zwłaszcza umiejętność dochodzenia do prawdy przez ujawnianie i przezwyciężanie sprzeczności w rozumowaniu przeciwnika
dedukcja	wnioskowanie redukcyjne, dobieranie do zdania uznanego za prawdziwe (tj. do następstwa) takiego zdania (tj. racji), z którego to pierwsze logicznie wynika
dualizm	pogląd oparty na przyjęciu istnienia dwóch niesprowadzalnych do siebie czynników
dialektyka	rozumowanie (wnioskowanie), które posiada cechę niezawodności, tzn. od prawdziwych przesłanek prowadzi do prawdziwych wniosków dzięki zastosowaniu niezawodnej reguły wnioskowania (wnioskowanie)

Ćwiczenie 6

Rozstrzygnij, które twierdzenia są prawdziwe, a które są fałszywe.

Platon uważał, że:		
człowiek jest z założenia wolny.	P ◯	F ◯
człowiek może swobodnie poznawać świat.	P ◯	F ◯
poznanie zmysłowe dostarcza prawdziwej wiedzy o rzeczywistości.	P ◯	F ◯
człowiek ma naturalną skłonność do rozpoznawania prawdy.	P ◯	F ◯

Ćwiczenie 7

Platon uważa, że:

> Najpierw jest idea, a dopiero później ten, który ją poznaje.

Uzasadnij stanowisko prezentowane przez autora.

Ćwiczenie 8

Według Platona:

> Zmysły są przy poznaniu prawdziwej mądrości tym, czym kula u nogi skazańca.

Uzasadnij stanowisko prezentowane przez autora.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Alegorie Platona: jaskinia

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:
Zakres podstawowy
Treści nauczania – wymagania szczegółowe
VII. Filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona". Uczeń:
1) przedstawia oraz interpretuje wielkie alegorie Platona (jedna do wyboru): „drugie żeglowanie (wyprawa)" i „słońce" (Fedon, 98 c – 100 b), „jaskinia" (Państwo, 514 a – 517 a), „skrzydlaty zaprzęg" (Fajdros, 246 a–b, 253 d–e), „pierścień Gygesa" (Państwo, 358 e – 361 d);
Lektura obowiązkowa
3) Platon, jeden z fragmentów z następujących dialogów (w związku z działem VII pkt 1 treści nauczania): Fedon (98 c – 100 b), Państwo (514 a – 517 a), Fajdros (246 a – b, 253 d –e), Państwo (358 e – 361 d);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji. Uczeń:

- pozna alegrorię jaskini Platona;
- zrekonstruuje poglądy Platona na temat sytuacji egzystenacjalnej i poznawczej człowieka;
- zinterpretuje fragmenty *Państwa* Platona.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- odwrócona klasa;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- rozmowa kierowana;
- film;
- mapa myśli;
- praca z tekstem.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z medium w sekcji „Film edukacyjny".

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel przedstawia uczniom temat lekcji i cele zajęć, które wyświetla przy użyciu tablicy interaktywnej lub rzutnika, oraz wspólnie z uczestnikami zajęć ustala kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: *Co – zdaniem profesora Hartmana – zainspirowało Platona do stworzenia alegorii jaskini. Czy jest to, według was, prawdopodobne?*

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem**. Nauczyciel dzieli klasę na pięć grup. Każdej z nich przydziela inne zadanie:
   - grupa 1: Zapoznajcie się z fragmentem *Państwa* zamieszczonym w sekcji Sytuacja egzystencjalna człowieka i przygotujcie odpowiedzi na pytania: *Czy człowiek jest z założenia wolny? Czy może swobodnie poznawać świat?*
   - grupa 2: Zapoznajcie się z fragmentem *Państwa* zamieszczonym w sekcji Sytuacja

poznawcza człowieka i przygotujcie odpowiedzi na pytania: *Czy poznanie zmysłowe dostarcza prawdziwej wiedzy o rzeczywistości? Czy świat, który nas otacza – dostępny za pomocą zmysłów – istnieje naprawdę?*
– grupa 3: Zapoznajcie się z fragmentem *Państwa* zamieszczonym w sekcji Prawda i przygotujcie odpowiedzi na pytania: *Czy poznanie prawdy jest możliwe? Czy człowiek ma naturalną skłonność do rozpoznawania prawdy?*
– grupa 4: Zapoznajcie się z fragmentem *Państwa* zamieszczonym w sekcji Poznanie i przygotujcie odpowiedź na pytanie: *W jaki sposób człowiek może wyzwolić się z niewiedzy?*
– grupa 5: Zapoznajcie się z fragmentem *Państwa* zamieszczonym w sekcji Filozof i przygotujcie odpowiedzi na pytania: *Jaki jest stosunek innych ludzi do filozofa, czyli kogoś, kto poznaje w sposób prawdziwy? Czy filozofia jest pomocna w codziennym życiu i oglądzie rzeczywistości zmysłowej?*
2. **Mapa myśli**. Po wykonaniu zadania liderzy grup prezentują odpowiedzi. W tym czasie wybrany uczeń z pomocą nauczyciela tworzy mapę myśli dotyczącą alegorii jaskini Platona.
3. **Dyskusja**. Nauczyciel pyta uczniów, co – ich zdaniem – jest najważniejszym tematem alegorii Platona. Uczniowie udzielają odpowiedzi, potwierdzając je własnymi argumentami.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zawiesza na tablicy dwa plakaty z narysowanym koszem i walizką. Rozdaje uczniom po dwie karteczki samoprzylepne. Prosi, aby uczniowie zapisali na jednej z nich przemyślenia, które zabiorą z sobą po zajęciach; na drugiej to, czego nie akceptują. Jedna osoba odczytuje zapisy przy walizce i koszu.
2. W ramach podsumowania uczniowie w parach wykonują ćwiczenia nr 1–6 z sekcji „Sprawdź się". Wskazane pary prezentują rozwiązania na forum klasy.
3. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenie nr 8 zawarte w sekcji „Sprawdź się". Przygotowują uzasadnienia poprawnych odpowiedzi.

Materiały pomocnicze:

- Kahn Ch., *Platon i dialog sokratyczny: wykorzystanie literackiej formy na użytek filozofii*, tłum. M. Filipczuk, Warszawa 2018.
- Praca zbiorowa, *W kręgu Platona i jego dialogów*, Toruń 2005.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Film edukacyjny” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.